

Բ Ի Ի Ր Ա Կ Ն

ՀԱՆԴԵՍ

ԳԻՏԱԿԱՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ և ԱԶԳԱՅԻՆ

Է. ՏԱՐԻ

ԹԻՒ 155

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 3/15 1889

1. Բիւրակն առ այժմ ամիսը երկու անգամ կը հրատարակուի : — 2. Տարեկան գինն է՝ ամեն տեղւոյ համար 4 հաւորոյ Օտմ. ոսկի, քիբասարուքեան ծախքը մեր վրայ ըլլալով : — 3. Ձեռքէ կը ծախուի հասը 50 փաւայ : — 4. Բաժանորդ գրուիլ ուզողներ դիմելու են կամ իրենց հասցէն որկելու են առ խմբագիրն ի Գրաստն Փարիզու Յակոբեան խան քիւ 43, 44 : — 5. Բիւրակնի վերաբերեալ ամենայն գրութիւնք եւ բաժանորդական վարմունք պէտք է ուղղել առ խմբագիրն : — 6. Անվար Եամակ կամ ո՛ր եւ ի գրութիւն չընդունուիր : — 7. Տասն օրինակի համար բաժանորդ գտնողին մէկ օրինակ ձրի կը տրուի :

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դիտողը եւ դիտեալը. — Ամերիկայի Հայերը. — Անցեալ քաղաքականութիւնը. — Ընտանեկան տնտեսութիւն. — Երկնից կապոյտ գոյնը. — Նամակ ուղեւորէ մը. — Հիանալի գիւտ մը. — Խոհեր. — Այլ եւ այլք. — Քաղաքական. — Ազգեր :

ԴԻՏՈՂԸ ԵՒ ԴԻՏԵԱԼԸ

Երեք մարդիկ դիպում ածաւ ընկերացած էին անգամ մը՝ երբ կը ճանապարհորդէին Խաղաղականի ծովերէն : Երեքն ալ իրենց առջեւ ունէին միեւնոյն տեսարանը, բայց սոյն տեսարանին մէջ իւրաքանչիւրին տեսածը բոլորովին տարբեր բան էր : Անոնցմէ մին կը թուէր թէ ոչ այլ ինչ կը տեսնէր այլ միայն ոչխարաց արօտ կամ անոր բացակայութիւնն : Շարունակաբար կը խօսէր այն բլրոց կողերու և կամ իրենց անցած դաշտավայրերու վրայ ոչխարաց հօտեր անուցանելու հնարաւորութեան վրայ : Ետքէն իմացուեցաւ որ ասոր վաճառ մ'էր, երկրորդն մտօք կը չափէր վիթխարի ծառերն, և զբաղած էր իւր

հաշուոց մէջ՝ գտնելու համար թէ որքան ատաղձ կրնային հայթայթել հանդիպակաց անտառներն, եւ թէ որչափ ատենէն եւ որքան ծախիք հնար էր ատաղձը շուկայ բերել : Իմացուեցաւ որ սա եւս ատաղձավաճառ մ'էր : Իսկ երրորդ մարդն տեսարանին բոլոր հրապոյրներէն աւելի իւր ուղեկցաց, առաջնորդին և ճամբուն մէջ պատահող ուրիշ անձանց էր զարձուցելու զիւր ուշադրութիւն, եւ կը դիտէր նոցա մասնաւոր յատկութիւններն եւ ընթացքը : Անկենդան բնութեան մէջ ոչինչ կար որ կրնար այնքան խորապէս գրաւել իւր ուշադրութիւնը որչափ կը գրաւէին մարդկային էակներն : Սա Քրիստոսեայ աշխատաւոր մ'էր, ոյր մտածմունք յաւէտ անձանց վրայ էին քան թէ իրաց : Սակայն վերոյիշեալ երեքն աւելի յառաջ ելլալով հանդիպեցան ուրիշ երկու ուղեւորաց եւս, որք դարձեալ իրենց յատուկ տեսնելու առարկաներն ունէին միեւնոյն տե-

սարանին մէջ: Այս երկու նոր դիտող-
ներէն մին միայն գեղեցկութիւն կը
տեսնէր բնական տեսարանին մէջ.
միւսն ուշի ուշով կը դիտէր նախկին
կենաց, վաղեմի առուրց եւ բնական
փոփոխմանց նշաններ տեսնելու խոր
շուրջը: Սոցա մին էր արուեստագէտ
մը, միւսն գիտնական մը:

Խաղաղականի եղերաց վրայ այս
հինգ դիտողաց վրայ տեսնուածն
կրնայ ամենուրեք տեսնուիլ եթէ ու-
շի ուշով դիտուին մարդիկ: Անապա-
տի Արաբն դաշտավայրին բնական
գեղեցկութենէն ոչինչ կը տեսնէ: Ի-
րեն համար լեռ մը ոչ այլ ինչ է րայց
միայն պատուար մը զոր պէտք է
յաղթել ճանապարհորդութեան մէջ,
յանձն առնելով ձանձրոյթը, եւ ջրոյ
աղբիւր մը հրապոյր ունի միայն սա
պատճառաւ որ կրնայ ծարաւ յագե-
ցնել: Ափրիկեցի որսորդը մացառի
մը մէջ իր որսին նշաններէն զտա ու-
րիշ ոչ մէկ բան կը տեսնէ: Եւ ամեն
երկրաց մէջ, ընդհանրապէս խօսելով,
կին մը կը տեսնէ ուրիշ կնոջ մը զգես-
տըն, մինչ այդ զգեստն իբր զգեստ
հազիւ թէ կը դիտուի աստիճանա-
ռէն, Քրիստոնէոյ աշխատաւորէն,
արուեստագէտէն, գիտնականէն, ա-
նապատի առաջնորդէն, կամ անտա-
ռի որսորդէն: Ամեն շրջաններու մէջ
ինչ որ կը տեսնէ մէկը՝ առաւել կամ
նուազ ցոյց կուտայ թէ ինչ է ինքն,
կամ այլով բանիւք, դիտողին անձ-
նաւորութիւնը, առանց իր գիտակցու-
թեանն, կը պատկերանայ այն առար-
կային մէջ որ կը գրաւէ նորա ուշա-
դրութիւնն իբր դիտող մը:

Ճշմարիտ է թէ ամեն մարդ իբր
դիտող իր առջեւ պարզուած տեսա-

րանին մէջ սահմանափակեալ չէ մէկ
եզական մասի մը, վերը նկարագրու-
ած անձանց նման. վասնզի տարա-
կոյս չկայ թէ կան այնպիսիք որք մի-
եւնոյն ժամանակն կարող են արուես-
տագէտի մը աչօք տեսնել գեղեցկու-
թիւն, գիտնականի մը աչօք տեսնել
եղելութիւններ, մարդասիրի մը ա-
չօք տեսնել անձեր, միեւնոյն ատենն
անտես չընելով նաեւ շրջապատող ա-
ռարկայից զործնական առնչութիւն-
ներն: Սակայն այնպիսի անձինք
եւս մէկ գաղափարի մը տէր եղող
անձանց նման իրենց ինչ տեսակ ան-
ձինք ինեւն ցոյց պիտի տան իրենց
տեսածներով: Իւրեանց բազմակողմա-
նի տեսութիւնն ցոյց կուտայ իրենց
բազմակողմանի էութիւնն: Ամեն մարդ
եզական խորհրդով մը այնքան տոգոր-
ուած չէ որ բոլոր իւր անձնաւորու-
թիւնն գրաւուի անկէ: Բայց մարդ
մը թէ մէկ խորհրդոյ մը իշխանու-
թեան ներքեւ ինի թէ չափ խորհր-
դոյ: Թէ մէկ նպատակ մը ունենայ,
թէ այլազան նպատակներ, իւր խոր-
հուրդը եւ իւր նպատակը կամ իւր
խորհուրդք եւ իւր նպատակք ինք-
զինքնին կը յայտնեն գուրու իր տե-
սածներովն, եւ իւր դիտածներուն
մէջ գլխաւոր իր կամ իրեր համարած
առարկաներովն:

Բնաւորութեանց դաշտին մէջ ալ
նոյնպէս է. բնական տեսարանաց
դաշտին նման՝ անդ եւս մարդ ինչ որ
կը տեսնէ յայտարար նշանն է իր ինչ
լինելուն: Եթէ մարդ մը, նայելով իւր
նմանեաց վրայ, կը տեսնէ միայն անձ-
նասիրութեան, անմաքրութեան կամ
անպարկեշտ ընթացից նշաններ, ա-
դով ցոյց կուտայ իւր մտաւոր եւ

բարոյական տեսութեան գոյնը, որոյ միջոցաւ կը նայի այլոց վրայ: Եթէ մարդ մը կ'ըսէ թէ չկայ բացարձակ անշահախնդրութեան պէս բան մը բարեկամութեան կամ ուրիշ նուիրմանց մէջ, բայց թէ ամեն մարդ կը ներգործուի իւր սէրերէն, իւր անձնական շահերէն, յայտնի է թէ այդ մարդը ապացոյց կուտայ թէ իր ներքին փորձառութիւնն պատճառ մը չընծայեր իրեն ենթացորելու թէ այլք երբեք կը ներգործուին անձնուրաց հաւատարմութեամբ: Եթէ առեւտրական մարդ մը կը պնդէ թէ խիստ եւ անխոտոր ճշմարտութիւնն եւ պարկեշտութիւնն չեն համաձայնիր առեւտրական գործոց մեր ժամանակաց մէջ, նա գործնականապէս կը ծանուցանէ թէ ինք չլանար իր գործերն այդ պարկեշտ եղանակաւ յառաջ վարել: Նա որ միշտ կասկածոտ է այլոց վրայ արդարացի պատճառ կուտայ իր վրայ կասկածելու: Միտող ոգի մը ինքզինք ցոյց կուտայ այլոց վրայ սէր տեսնելով. կամ այլով բանիւ, նա որ ի սրտէ սէր կզգայ, իր սիրայիր բնութիւնը ցոյց կուտայ ամեն մարդու վրայ սիրալիր կողմ մը տեսնելով: Նա որ այլոց վրայ վստահութիւն ունի, ցոյց կուտայ թէ ինք վստահելի անձ մ'է: Մարդ չափովմը ազնուութիւն պէտք է ունենայ որ պէս զի կարող լինի ըմբռնել այլոց վրայ եղած ազնուութիւնը, և մարդ մը ինչ համեմատութեամբ որ սրտագին եւ ախնայից ցնծում ունի բարձր բարուց տէր բարեկամի մը վրայ իր տեսած բարձր և զմայելի յատկութեանց վրայ, նոյն համեմատութեամբ կը ցուցնէ թէ նմանօրի-

նակ լարձր եւ զմայելի բնազդներ եւ բաղձանքներ կը կրէ յինքեան:

Նայելով ամբողջ տիեզերաց ընդարձակագոյն սահմանին վրայ, ուր կարտայայտուի Աստուծոյ ծրագիրը և ուր գէթ մասամբ ի տես կուգայ Նորա բնաւորութիւնը, գիտող մը իր տեսածովը ցոյց կուտայ թէ ինքն ինչ է: Մէկ մարդ մը շատ ինչ կը տեսնէ ի տիեզերս վշտանալու եւ ցաւելու, ուրիշ մարդ մը կը տեսնէ շատ ինչ ցնծալու եւ բերկրելու: Միոյն համար տեսարանը գլխաւորաբար մթին է, աստ անդ միայն երբեմնակի տեսնելով լուսոյնչոյլ մը, որ մթութիւնը աւելի տխրեցնելու կը ծառայէ: Միւսին, լոյսն է գլխաւոր գիտելի բանն: Եւ մթութիւնն իսկ ստուեր մ'է միայն որ աւելի հիանալի կերպիւ ի տես կը բերէ պայծառութիւն: Երկու տեսութեանց մէջ եղած տարբերութիւնը բարոյական դաշտին մէջ չէ, բայց գիտողին բարոյական բնութեան մէջ: Միոյն անյոյս դժգոհութեան եւ միւսին անգորր դոհունակութեան պատճառն գիտող անձին մէջն է և ոչ թէ գիտեալ տեսարանին մէջ:

Մասնաւորաբար ճշմարիտ է թէ հոգեւոր ըմբռնմանց մէջ մեր տեսածն է որ ցոյց կուտայ մեր ինչ լինելն: Հոգեւոր բաներն հոգեւորապէս կը մթնոլորտին: Կենդանեաց մէջ զարմանալի ձիրքերու տէր եղողներ կան, բայց անոնցմէ ամենէն բարձրը երբեք չէ կարող տեսնել հոգեւոր գաղափարի մը գեղեցկութիւնը, եւ մարդ մը ստորին կենդանական կեանքին մէջ զլուսնուած ամենէն զմայելի և լաւագոյն իրերէն վեր բարձրանալով է միայն որ կրնայ ըմբռնել հոգեւոր գաղա-

փարի մը գեղեցկութիւնը: Մէկ մարդու մը համար, Յիսուս Նազովրեցին չունի իր վրայ որ և է փափաքելի գեղեցկութիւն մը: Ուրիշի մը համար նոյն Յիսուսը բիւրաւորներուն մէջ ամենէն գլխաւորն և ամենէն գեղեցիկն է: Այս երկու պարագայից մէջ տարբերութիւնն դիտուած Անձին մէջ չէ, բայց տեմոններուն մէջ: Եւ այսպէս է նաեւ հոգեւոր ճշմարտութեանց և մեր գաղափարաց մէջ այն Անձին նկատմամբ որ ամենէն գերազոյն հոգեւոր ճշմարտութեանց մարմնացումն է:

Եւ ահա այսպէս կը տեսնեմք թէ պատասխանատու եմք մեր տեսածներուն համար: Մեր տեսածներն եւ անոնց հետեւանքն եղող մեր հաւատքն ապացոյց մ'են մեր ինչ լինելուն: Լաւագոյն իրեր տեսնելու համար մենք իսկ լաւագոյն լինելու պէտք ունիմք: Տէր բաց մեր աչքերն որ քու օրէնքէդ հրաշքներ տեսնեմք, և քու կեանքէդ տեսնեմք առաւել հրաշայի բաներ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԱՅԵՐԸ

Ուսգըրի մէջ հրատարակեալ Ամերիկեան առաջնակարգ լրագրաց միոյն Դեկտ. 23ի թիւէն թարգմանած ենք հետեւեալն:

«Հայկական Ընկերութեան սովորական Շաբաթ երեկոյեան ժողովոյն մէջ Ա. Օ. Լ. Սրահին մէջ անցեալ երեկոյ վերջին խօսողն էր Տօք. Ա. Այվազեան Նոր-Եօրք քաղքի Հայկական Ընկերութեան կողմէ ղրկուած նուիրակն: Ունկնդրաց մեծ բազմութիւն մը ժողոված էր, որք մեծ հաճոյքով ունկն կը գնէին Ընկերութեան

ձեռնարկած դաստիարակութեան և ընկերային գործոց վերայ խօսուածներուն: Տօք. Այվազեան իւր բանաստեղծեամբ կը յորդորէր որ իւրաքանչիւր անդամ հաւատարիմ լինի իւր ընկերաց եւ այսպիսեաւ զրաւեն թէ Ամերիկացոց և թէ Հայոց սէրն ու յարգանքը: Կը յորդորէր զամենքը, յիշել իւրեանց հայրեր, մայրեր, քոյրեր եւ եղբայրներ զորս թողած են իւրեանց բնիկ երկրին մէջ. եւ հաւապն՝ օգնել նոցա ամեն ինչ կերպով որ կրնան:

Նաեւ մասնաւորապէս յորդոր կը կարգար ամենուն անձնական ջանքեր ընել որ և է գործի մը մէջ մտնելու, և գոհ չըլլալ ուրիշի մը ծառայելու դիրքէն: Նաեւ յորդորեց ամենքը իրենց վերջին ճիգը թափել ապահովելու համար գործնական դաստիարակութիւն, և կարելի եղածին չափ յառաջացնել ինքզինքնին անգղիական լեզուին ուսմանը մէջ: Ըստու թէ, մեծ պատասխանատուութիւն կը ծանրանայ հոն եղողներու վրայ, զի Ամերիկացիք անոնց գործքերէն պիտի դատեն ամբողջ Հայ ազգը:

Յետոյ Պատ. Հ. Կ. Բարսկեան, եւ Պատ. Հ. Ա. Անդրէասեան, Հայ երէցն տեղական ժողովոյն կողմէ շնորհակալութիւններ յայտնեցին Նոր-Եօրքի Հայկական Ընկերութեան այն գործովայից եղբայրսիրութեան համար որով նուիրակ մը զրկած են իւրեանց քաղաք: Սոյն հաճելի այցելութիւնը երկու ընկերակցութեանց միջեւ պիտի շարունակուին այսուհետեւ կարճ միջոցներու մէջ»

Ուսգրքէն գրուած մասնաւոր նամակէ մը եւս կիմանամք որ վերոյիշեալ Սրահին մէջ, ուր միշտ կանոնաւորապէս ամէն երկու շաբաթը անգամ մը ժողով կուենեան Աւետ. Հայք՝ այս տարի Հայկական Կաղանդի առթիւ հանդէս մ'ունեցեր են 250ի չափ հոգւով: Եւ երգեր են աւուր պատշաճի յօրինեալ

գեղեցիկ երգ մը ու նաեւ ուրիշ երգեր , Բանի մը անձինք բանաստեղծներն են ըրեր են և քանի մը քիմիական զուար-
ճալի փորձեր ալ կատարուելով երկուք
ու կէս ժամ հանդարտ , բարեկարգ եւ
անմեղ զուարճութեամբ վայելած են
զհանդէսն :

Յիշեալ նամակը Թէքսասի ազգայնոց
վրայօք ալ լուր կուտայ , « Շատ յաջող
եւ հանգիստ ենք ու շատ ուրախալի
ծնունդ մը ըրինք » գրուած ըլլալը յի-
շելով :

1850 Դեկտ. 17 ամսածիւ կրող Ամե-
րիկայէն բարեկամ մը իր մէկ բարե-
կամին գրած մէկ նամակը ունիմ առ-
ջեւս յորում նամակագիրն կըսէ , « ամ-
բողջ Թիւերնիս ինն է , ինն Հայազգի
պատանիք կանք Ամերիկայի մէջ... երբ
մենք առաջին անգամ այս երկիրը հա-
սանք , ամեն մարդ հետաքրքրութեամբ
մեզի տես կուգար . տեսներ ինչ տե-
սակ մարդիկ են ըսելով . ընդհանրապէս
Հայ անունը լսուած չէր հասարակու-
թեան մէջ . Տաճկաստանէն եկած ենք
Թըրք ըլլալու եմք : Հայ ազգը որ բնաւ
չէր ճանչցուեր ասկից քանի մը տարի
առաջ , հիմա արեւելեան ազգաց զուխը
դասուած է ընդհանրապէս : »

Այս տողեր յառաջ բերի ցուցնելու
համար Թէ ասկից 39—40 տարիներ ա-
ռաջ Ամերիկայի մէջ գտնուող մի քանի
Հայ պատանիներ ինչ ազնիւ տպաւո-
րութիւն մը Թողեր են Ամերիկեան հե-
տաքրքիր մտքերու վրայ , հարկաւ մեծ
պարտաճանաչութեամբ ինչպէս նամա-
կագիրն ըսած է Թէ , « Երբոր կը խորհիմ
Թէ , Ամերիկա մեր վրայ նայելով ընդ-
հանուր Ազգի մը վրայ գաղափար կը
ձեւացնէ , կը գողամ , այո , բոլոր էութե-
անմբս կը սասանիմ . հի ինչ մեծ է իմ
պարտաւորութիւնս և ինչ մեծ է իմ
պատասխանատուութիւնս եւն : »

Իցիւ Թէ Ամերիկայի մէջ այժմ

գտնուող ոչ Թէ ինն , այլ հարիւրա-
ւոր Հայեր իւրաքանչիւրն նոյն բա-
րեպաշտական և ազգասիրական հո-
գիէն շարժեալ պատճառաւաշարքեան եւ
պատճառաւաշարքեան ազնիւ եւ պատուա-
ծախածոյ սկզբունքովը վարուին մէկ մէ-
կու հետ և ամենուն հետ , յայնժամ ի-
րենց հայրենեաց զխուռն ուրախութեան
եւ պարծանաց պատկեր պիտի լինին
այդ օտարութեան մէջ :

Ուրախ եմք որ այսպէս մէջերնին միութե-
աններ հաստատելով մէկգմէկու բարո-
յապէս յօգնելու եւ զիրեարս զարգացնելու
հոգ ու ջանք ունին հակառակ իրենց
դէմ ժամանակ ժամանակ լսուած չա-
րախօսութեանց :

ԱՆՅԵԱԼ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԲ

Մարդկային յիշատակութեան մէջ կան
գրեթէ կէս երկուսական քաղաքակրթու-
թիւնք : Եղան Հռովմէական , Պարսկային
Յունական , Ասորական և Եգիպտական
քաղաքակրթութիւնք , որոց իւրաքան-
չիւրն միեւնոյն պարագայից ներքեւ դադ-
րած է գոյ լինելէ : Հռովմէական կայսե-
րութիւնն ստացեր էր այնպիսի կազմաւո-
րութիւն և այնպիսի կայունութիւն որ
գրեթէ յաւիտեական լինելու խոստումն
կուտար : Մինչեւ անգամ Կարակալայի
ժամանակը իւր անհուն կազմութեան մէն
մի մասանց մէջ կը թուէր քաջառողջ լի-
նել , եւ հաւանական կ'երեւէր նորա մը-
ցումը բնութեան հաստապինդ կազմու-
թեան հետ : Սակայն դար մը կամ երկու
դար յետոյ Դոմացւոց և Հոնաց հրոս-
ներն , զորս քանի մը տարի յառաջ ոչ
որ կը ճանաչէր անուամբ իսկ , կը կո-
խոտէին Գեսարու և Անտօնիոսներու շի-
րիմներն : Պարսկային կայսերութիւնը ,
իւր բոլոր Արեւելեան փառօք և անհուն
մեծութեամբ , երբեմն թուեցաւ այնքան
մշտակայ որ յիմարութիւնը և եթ կա-

րող էր անոր կործանումը զուշակել: Սակայն կիսաբարբարոս Մակեդոնացուց անսկընկալ հեղեղ մը յանկարծ հոսեց, և Պարսկաստան ոչ եւս էր: Ասորացիք, իրենց իշխանութեան անկման ատենն, տակաւին Ասիոյ անվիճելի իշխաններն էին: Այն գիշերը իմ կը խորհէր թէ Բաբելոն կրնար անապատ լինել՝ երբ Բարբարոս Կիւրոս եկեր էր բաղխել նորա դռներն: Եզրիպտոս, իւր բոլոր հարստութեամբ, իւր բոլոր գիտութեամբ և իւր բոլոր վաճառաշահութեամբ մէկ վայրկենի մէջ ընկ ճուղեցաւ վայրագ հրոսախումբերէ որոց զլուխն կը կենար Կամբիւս և ոչինչ մընաց իւր բոլոր իշխանութենէն: Բիւզանդիոնի մեծ Յունական կայսերութիւնն, հազար տարի մնալէն վերջ, և եթէ նըկատեմք զայն իբր շարունակութիւնն երիցագոյն քաղաքակրթութեան մը, Հրոտովմականին, գրեթէ երկու հազար տարի դիմանալէն վերջ, հասաւ հուսկ յետոյ իր վախճանին, և տեղի տուաւ Օսմանեան նոր եւ փառայեղ զօրութեան առջեւ:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ընտանիքի մը երջանկութիւնը կամ միսիթարական կերպով ապրիլը ապահովող և զայն աղքատութեան ճիրանէն գերծ կացուցանող միակ և ստոյգ գաղտնիքը տնտեսականութեան մէջ կը կայանայ բացարձակապէս, այսինքն ընտանեկան ծախուց գործառնութեանց տնտեսաբար կառավարելուն մէջ: Չ'կայ ասկէ աւելի ստոյգ և զօրաւոր միջոց որ կրնայ աղքատութեան եւ թշուառութեան առաջքը առնուլ: Այն ընտանիք յորում կը պակսի տնտեսականութիւն, ըսուած է թէ «Ճամած կամ ծակ ջրշեղջի պէս է որ թէն յորդ անձրեւը շարունակ տեղան, տակաւին իր մէջ կաթիլ մը ջուր չես գտներ: Ընտանեաց շուայ վատնո-

ղութեան սարսափելի ծակտիքն ինչ վատակով կրնան յագենալ: Մարդ եթէ գանձեր ալ վաստկի տակաւին պիտի բերէ իր վրայ չքաւորութիւն երբ եկածը կերթայ և շատ անգամ դեռ չեկածն ալ ալ իր հետ կը տանի:

Յայտնի է թէ, մարդ կը հարստանայ ոչ թէ միայն իր վաստկածովն, այլ վաստկածէն աւելցուցածներովը: Ուրեմն ընտանեկան տնտեսութիւնը միակ միջոցնէ հարստութեան, հանգստութեան և երջանկութեան: Թող լաւ հասկցուի այս ըսածնիս, վաստկածէն աւելցնել ըսելով զրկողութիւն ընել ըսել չինք ուզեր, այլ վաստկածին պէտք եղած մասը խոհեմ խնայողութեամբ գործածել ըսել կուզեմք: Ընտանիքի մը բոլոր անդամաց ամենամեծ հաճոյքը լինելու է քիչով շատ բան ընել, տան բոլոր կացութիւնը մը խիթարական ընել, զեղխութեանց և շրուայութեան սահմաններէն հեռի կենալով և առ հասարակ չափաւորութիւնը սիրելով:

Երբոր այս է ընտանեաց համախոհութեամբ նպատակ դրած կէտը կամ վախճանը, յայնժամ օրհնութիւնը հասած է այն տանը դուռը:

Ազգ մը կամ ժողովուրդ մը ընտանիքներէ կը բաղկանայ, եթէ Ազգը բաղկացընող ընտանիքներ այսպէս երջանկութեան գաղտնիքը գտած են և խոհեմութեամբ զայն կը գործածեն, ամբողջ ազգը երջանիկ կացութիւն մը կունենայ:

Սխալ է այն ըմբռնում որով շատ անգամ զանգատ կը լսուի թէ, վաստակի նուազութիւնն է տիրող աղքատութեան պատճառ: Այսպէս չըլլալը դիւրաւ կը հասկցուի, երբ իւրաքանչիւր որ ի հաշիւ առնու և դիտէ իւր էլից ու մտից սրակութիւնը, մենք պիտի չ'վարանինք ըսելու թէ, յետին անձ պիտի գտնէ որ իր վաստակին մէկ կարի նշանաւոր մասը փութ տեղը կը վատնուի բոլորովին:

Այս տեսակ վատնում մը արդարեւ կործանիչ ախտ մի է, և ցաւալի է տեսնել որ ամեն կողմ կը տարածի:

Գաւառաբնակ բարեկամ մը կը գրէ թէ, «Հայրենիքնիս նեղեց զքամական տաղնապը որ կը տիրէ ամեն տեղ՝ և որ զարմանալին է նորասիրութիւն և պրծնասիրութիւն մուտ գտած է մինչեւ իսկ աւաններն և գիւղերն: Ժողովուրդը չը գիտեր տնտեսականութիւն և հայրենասիրութիւն:» Մեր կուզեմք աստ նշանակել որ ճշմարիտ քաղաքակրթութիւն զովելի է ամեն տեղոյ համար, և ընտանեկան բարեկարգութիւնն նկատմամբ զգեստուց, զգեստեղինաց և տան վերաբերեալ ամենայն պիտոյից յոյժ սիրելի: Բայց ասոնց հակառակ, մնասակար և սուտ կողմ մը կայ յորում կը բովանդակի անշտաբարութիւն եւ շուայ զեղխութիւն: Այս է զգուշութիւն ընելու կէտը:

Այս ըստածներէն յայտնի կը տեսնուի թէ ընտանեկան տնտեսութիւնը մեր դպրոցներու մէջ ուսուցուելու առաջին դասը պէտք է լինի, ամեն գիտութենէ առաջ տղայք և աղջկունք պէտք է այս սովորին:

ԵՐԿՆԻՅ ԿԱՊՈՅՏ ԳՈՅՆՆ

Երօթէսէօն մը վերջերս հաղորդած է Ամերիկեան թերթի մը կարեւոր ուսումնասիրութիւն մը երկնից կապոյտ գունաւորման և նորա պատճառաց վրայ:

Մեծահոշակ բնագէտն նախ դիտել կուտայ թէ՝ եթէ խէժի կտոր մը հալեցընենք ալքոհոլի մէջ, եւ բաղադրութիւնը դնենք ջրոյ մէջ և միշտ խառնենք զայն ապակեայ գաւազանաւ մը, պիտի ստանանք չափազանց նուրբ մասնիկներ խէժի ջրոյն մէջ և եթէ այդ ջուրը մանիշակագոյն կամ սեւ մարմնոյ մը դէմ դնելով, դիտեմք հեղանիւթն՝ կատարելապէս կապոյտ պիտի երեւի: Զրոյ մէջ տա-

րածեալ կամն եւս այդպէս է:

Յառաջ բերելու համար արուեստական երկինք մը, ջուրն անհրաժեշտ չէ: Փորձն կրնայ յաջողուիլ երբ օդին հետ խառնենք ըստ բաւականի բաժանեալ նիւթոյ մը մասնիկներն, օրինակի համար գործածելով տարրադիտական բաղադրութիւններ որոց տարերք կը հալին այս ինչ կամ այն ինչ լուսոյ ալեաց ազդեցութեամբ:

Բազմաթիւ հեղանիւթեր կարտադրեն շոգիներ որք օդին հետ կը խառնուին, և ենթարկեալ արեգական կամ ելեւտրական ճառագայթի մը, կը տարբադարձուին առ կախ մնալու հաստատուն կամ հեղանիւթ վիճակաւ նոյն ճառագայթին մէջ: Եւ հարկ է գիտնալ թէ՝ այդ լուսեղէն ալիքներն առաւել կամ նուազ զօրաւոր են ըստ մեծութեան մասնրկանց: Սոյն տեսութիւնը ճշտօրէն կը համաձայնի այն երեւոյթին զոր կը դիտեմք յերկնակամարին: Երկինքն արդարեւ կապուտակ է, բայց այդ կապոյտ գոյնն ո՛չ զուտ է և ո՛չ իսկ համաչափ քանակութեամբ: Եթէ ստուերադէտով գննուի, կը գտնենք անդ ամեն գոյներ յորս կապոյտն է տիրապետող:

Նոյնպէս եւ, երկինքն նուազ կապուտակ է հորիզոնին կողմերն, օդին ամենէն ստորին խաւերուն մէջ առկախ մնալուն պատճառաւ: Եթէ մթնոլորտն ամբողջ, այն մասնիկներովն ի միասին զօրս առկախ կը պահէ, անհետանաւ, երկինքն մեզ բոլորովին սեւ պիտի երեւէր, եւ այդ սեւաւ յատակին վրայ պիտի տեսնէինք աստղեր որք չպիտի պլպլային, որովհետեւ պլպլալն լոկ մթնոլորտական երեւոյթ մ'է: Եւ այս ենթադրութիւնը կ'իրականանայ երբ լեւան մը կատարը ելնենք: Որչափ բարձրանամք, այնքան երկնից կապոյտն կը սեւնայ, մասնկանց հազուագիւտ լինելուն պատճառաւ վերին խաւերուն մէջ:

Վերջապէս սոյն օրինօք նաեւ կրնան մեկնուիլ արեգական ծագման եւ մարը մտնելու երեւոյթներն որք այնքան զեղեցիկ եւ սիրուն են : Ծագման ժամանակ, ճառագայթը անցնելով խիտ մթնոլորտէ մը, առ մեզ եկող լոյսն կը լինի շողշողուն եւ պայծառ եւ բնութիւնն կը լինի մեծասքանչ եւ լուսաւոր վերջալուսոյն ժամանակ զորս դիտելով չենք յազենար երբէք :

Մ. Գ. ՄՕՋԵՒՆ

ՆԱՍԱԿ ՈՒՂԵՒՈՐԷ ՄԸ

Ազնիւ Բիւրակն,

Նախ կը ցանկամ շնորհաւորել քեզ նոր տարին բարեմաղթելով որ սա լինի ըստ ամենայնի մի օրհնեալ, բարի, յաջողութեամբ եւ յառաջդիմութեամբ լի տարի ամենուս համար, եւ որովհետեւ այս տեսակ առւեր պատշաճի բարեմաղթութեանց մէջ բովանդակեալ բոլոր օրհնութիւնք այն ատեն միայն իրականապէս յերկնից առատապէս կիջնեն մեր վրայ, երբ մենք ջանադիր լինինք իր կողմուտ մը, բառին բուն նշանակութեամբ, գրաւել եւ սեպհականացնել զայնս. այսինքն ժառանգել զանոնք իբր խոստում եւ վարձք մեր պարտախտարութեան : Ուստի թողտուութիւն կը խնդրեմ այս մասին մի քանի խորհրդածութիւններ եւ դիտողութիւններ քո ազգօգուտ սիւնակներուն միջոցաւ լրջամիտ հասարակութեան խորին ուշադրութեանը առարկայ հանդիսացնել :

Թող բոլոր լրագիրք ըստ սովորականին երկար բարակ դատաստանին ընեն անցեալ տարւոյ նկատմամբ քննադատելով մեր ընտանեկան, ընկերական, ազգային, կրօնական, կրթական, ուսումնական եւ այլ բազում վիճակներ, ես կարճ եւ ազգու խօսք մը պիտի ընեմ եւ ըսեմ թէ ուր որ անհատ անձ մը իբր հայր, մայր, եղբայր, քոյր, զուակ, իբրեւ անդամ հասարակութեան, վերջապէս իբրեւ Մարդ,

բայց կիսարեալ մարդ ջանաց եւ աշխատեցաւ իր պատրիշ ճանչնալ եւ կատարել զայն ըստ իւր կարողութեան խղճի մտօք, նա անտարակոյս բազում օրհնութիւններ վայելեց անցեալ տարւոյ բովանդակ չըրջանում լինելով միեւնոյն ատեն Միջոց մը ճոխ օրհնութեանց եւ բարութեանց այլոց համար, եւ ի հարկէ եթէ շարունակէ այդպիսին իր գովելի ընթացք եւ նախանձելի ջանք ու աշխատանք, կանխած չկայ որ այս տարի եւս եւ ա՞մեն տարի, ցորչալի կապրի նա յաշխարհի, պիտի ունենայ ու վայելէ այդ մեծ բարեբաղդութիւն եւ այդ կատարեալ երջանկութիւն : Սակայն եթէ հետաքրքիր հայեցումօք մը ուղղենք շուրջերնիս, ցաւօք սրտի պիտի տեսնենք որ այս տեսակ մարդոց թիւը այնքան սակաւ է որ Դիոգէնեան լապտերով հազիւ թէ նշմարելի են նոքա, որս հետեւանքը գուշակել ազնիւ ընթերցողիդ կը թուում զի սարսափելի, բազմադիմի եւ անհաշուելի են այդ տխուր հանգամանքի արդիւնք : Այս պատճառաւ կարծէ որ առիթը ձեռքէ չը փախցնելով խոնարհ հրաւէր մը կարդամ առ համայն Հայ հասարակութիւնք ի մասին պարտաճանաչութեան եւ պարտակատարութեան այս նոր տարւոյ շրջանում, զի առանց որոյ ոչ գոյ փրկութիւն ըստ մարմնաւորի եւ ըստ հոգեւորի :

Բիւթանիոյ կողմերը կը գտնուէի վերջերս եւ բերկրառիթ պատեհութիւն մ'էր ինձ տեսնել նաեւ հինաւուրց Մայրաքաղաքն Մեծին Օրխանի, այսինքն գեղատեսիլն Պրուսայ, ուր ոչ սակաւ օրեր մնալով բարեբաղդութիւն ունեցայ նաեւ մեր Հայ-Աւետարանական Ժողովրդեան կողմանէ արուած երեկոյթներու ներկայ գտնուիլ : Ի մանկութենէ լսած լինելով այս եկեղեցւոյ հոշակն եւ համբաւը որ երբեմն մինչեւ իսկ Եւրոպական թերթերում ուշադրութիւն կը գրաւէր, բնականաբար հետաքրքրութեամբ լի սրտով, աչքով ու ականջով նկատեցի ամեն բան : Առաջինը հարսանեաց հանդէս մ'էր որ

կատարուեցաւ Հօրեջ տր Սեբ Պաշի-ա-
նուն գեղեցկադիր պանդոկի սրահին մէջ :
Փեսան մի պանդուխտ՝ Սիմֆէրապօլէն
եկած էր մի աղքատիկ բայց կրթեալ եւ
համեստ աղջկան ձեռքը խնդրելու յա-
մուսնութիւն, որ արեւելեան Որբանո-
ցում վարժուէի է եղեր :

Նպատակս չէ բնաւ նկարագրել այս ե-
րեկոյթը, որ յիրաւի եւրոպական հանգա-
մանք մ'ունենալով յատկապէս թղթակ-
ցութեան մը նիւթ լինել կարծէր, այլ
պարզապէս սա պիտի ըսեմ որ սրահը
հաւաքուած հանդիսականաց ստուար
բազմութիւնը, արք, կանայք, երիտա-
սարդք եւ մանկտիք, ամեն բան ըրին,
այսինքն զուարճացան չորս երկար ժա-
մեր մէկտեղ անցունելով, ամեն ինչ կար
հոն առատապէս ի գուարճութիւն անմեղ :

Երկրորդ երեկոյթ մը տեղի ունեցաւ
նոր տարւոյ առթիւ ի սրահի Հաւաքիչ
Ընկերութեան կառուցեալ հոյակապ շէն-
քին, ուր դարձեալ մեծ բազմութիւն,
փառաւոր ընդունելութիւն, ճոխ զարդա-
րուն ծննդեան ծառ, երգեհոն, պանծա
ւնդիգա, երգիչներու խումբ, այս ան-
գամ նաեւ Մոզական լապտեր, Պերճա-
խօս ատենաբանութիւնք ի Հայ Անգղիե-
րէն եւ Թուրքերէն լեզու, եւ այս ամե-
նը կատարուեցաւ ընդ նախագահու-
թեամբ անդոյն Արժանապատիւ Երէցին
եւ աշխատակցութեամբ Բ. Ե. Ընկերակ-
ցութեան վառվռուն եւ աշխոյժ անգամոց
որոց սրտաքին շնորհակալութիւն նուիրել
կարժէ : Երրորդ գէպք մը եւս պիտի յիշա-
տակեմ տխուր : Այս անգամ տեսարանը
ի գերեզմանատան է, երեկոյ էր եւ արեւը
արդէն ծածկեր էր իւր երեսը Ողիմպոսի
ամպերուն տակ երբ ննջեցեալ մը բերուե-
ցաւ ի հող ամիսիւն թէֆէրիճ կոչեալ
վայրը, ուր են գերեզմանք Քրիստոնէից :
Կեցանք փորուած փոսին եզերքը. ամեն
գէմք տխուր էր, ամեն սիրտ տրտմա-
ռիթ խորհրդներու մէջ խորասուզեալ
կայր, զի ո՞վ է որ կայնի գերեզմանի մը
ափունքը եւ չգգաժուի : Հոն էին նաեւ
Որբանոցի Սանունք եւ Սանուհիք որոնք

տիրագին երգեցին, բայց ինչ քաղցր
կը հնչէր այդ ամայութեան եւ գերեզ-
մանային ընթացեան մէջ հետեւեալ տո-
ղերն երգի մը որոյ անունն է, ինչպէս
յաճախ լսած եմ, «Ծուրջս կենաց» :

«Երբոր վախճանս կը մօտենայ
Ու սիրտս չափ կը զարհուրի,
Մահուան երկիւղն վրասս կուգայ
Այն ձայն կըսէ «Եկուր ինծի» :

Պիտի մոռնայի նաեւ յիշել որ աշակերտ-
ներէն մին դամբանական մը կարգաց.
կաբգը եկաւ «Հող էիր եւ ի հող դարձ-
ցիս»ն ըսելու զոր ըսա օրինի արտասանեց
Արժ. Երէցն, սակայն եւ ոչ իսկ բառ մը
աւելի :

Չեմ ուզեր այս վերջին տիրա-
գին տեսարանով աւարտել նամակա-
գրութիւնս, ուստի ի վերջ բանի պիտի
պատմեմ նաեւ ուրախալի տեսարան մը
որում եւս հանդիսատես լինելու բաղ-
դաւորութիւնն ունեցայ : Բարձր Ո-
ղիմպոսի ստորոտը, քաղաքի աղմկալի եւ
խառնաշփոթ ասպարէզէն հեռու նիւրուն
գիրքով շէնք մը կայ կառուցեալ յանուն
Քրիստոնէական սիրոյ եւ գթութեան :
«Արեւելեան Որբանոց»ն է այն, հանրա-
ծանօթ իբր անսնեւհինգամայ բարեսի-
րական հաստատութիւն մը վառն անուէր
եւ անտէրունջ երկսեռ մանկտեաց Թուր-
քիոյ : Այս տեղ եւս կատարուեցաւ մի
չքեղ ծառահանդէս կազմադի իրիկունք :
Հոս ալ բաւական ստուար բազմութիւն
մը խառնած էր չքեղազարդ մատրան մէջ :
արտաքին հանգամանքներն միեւնոյն էին
բայց հոս աւելի քան մը կար : Սուրբ Ա-
ւետարանն էր այն, որ համեմած էր
հանդէսն եւ անդ բարձր նշանակութիւն
մը, արժէք մը, մի ուրիշ փայլ, մի երկ-
նային կերպարանք շնորհած էր, վեց
տարբեր լեզուներով կարգացին սանունք
եւ սանուհիք Փրկչին մերոյ ծննդեան
քաղցրալուր Աւետարանը : Երգեցին նաեւ
այնքան լեզուներով հաւատոյ, յուսոյ
եւ սիրոյ երգեր, մանկական բերաններէ
տրտառանուեցան գեղեցիկ աւուր պատ-
շաճի խօսքեր, ոտանաւոր ասացուածներ

տրամախօսութիւններ. եւն. եւն. Պատանիք եւ պատանուհիք արտասանեցին ճառեր որոնց մէջ զուարճալին օգտակարին հետ խառնուած կուգար տպաւորութիւն գործել ունկնդրաց սրտերուն մէջ. ի վերջոյ ատեն կելլէր Որբանոցի բազմերախտ Հիմնադիր-Տնօրէնը բոլոր այս ուսախութիւնը եւ բերկրանքը Աւետարանին վերագրելով յորդորելու եւ խրատելու ցհանդիսականս որ ճանչնան այս Սուրբ Մատենանի բարձր յարգն ու մեծ արժէքը եւ չունեցողը փութայ ժամ առաջ հատ մ'առնելով մասնակցիլ նորա մարդկային ազգին շնորհած բոլոր օրհնութեանց եւն. եւն. Հանդէսն վերջ կը գտնէր Տէրունական աղօթքով. Հոս ակներեւ կը նշմարուէր պարտականութեան ճանաչում եւ ջանք եւ աշխատանք զայն կատարելու որով նաեւ յայտ յանդիման կը տիրէր անդ շնորհք եւ վայելչութիւն որոյ մէջ հաստատ եւ անսասան պահէ այս գթութեան տունը Ամենաբարին Աստուած:

Կ. Պոլիս

ՌԻՂԵՒՈՐ

1889 Յունուար 17

ՀԱՆԱՆԻ ԳԻՒՏ ՄԸ

Դեռ քիչ ժամանակ առաջ ամենէն լաւ շինուած խոշորացոյցը դիտողութեան առնուած առարկայն հազիւ կրնար 200, 000,000 անգամ մեծ ցուցնել:

Վերջերս Ամերիկայի Նիւ-Եօրք քաղաքը Փրօֆէսօր Տիքսըն անուն հռչակաւոր անձ մը հնարած է այն տոտիճան զօրաւոր խոշորացոյց մը որով դիտողութեան առնուած առարկայ մը իր եղածէն 900,000,000 անգամ մեծ կերեւնայ:

Արդեօք մարդիկ այս խոշորացոյցով կը դիտեն իրենց ընկերին պակասութիւնը:

Խ Ո Շ Ե Ր

Բարեկամութիւնն է հսկանոց մի որ փութորկի ժամանակ կը շրջի ի հակառակ կողմն:

— Առողջութիւնն է վկայագիր պարկեշտութեան:

— Բարեմաղթութիւնն է մի աման շնորհ:

— Կծծի հարուստն առանց թողակի գանձապահ մի է:

— Մըջիւնին տան մէջ՝ ջրհեղեղ է ցօղն:

— Որչափ քաղցր է գթութիւն, նոյնչափ դառն է զայն խնդրելն:

— Կարօտութիւնն է պառկ ծուլութեան, չքաւորութիւնն է բերք չուայլութեան:

— Մի՛ խնդրեր ումեք շնորհ, որոյ փոխարէնն է աղատութեան դոհարն:

— Ազահութիւնն է որ անհանգիստ կ'ընէ զմարդ, ոչ թէ աղքատութիւն. գոհունակութիւնն է որ հանգիստ կուտայ մարդոյ, ոչ թէ հարստութիւն:

— Արեւցութիւնն է մագնիս մահու:

— Անշուքի մերեքայ մի է անյոյս մարդն:

— Լռութիւնն է մի պերճախօսութիւն:

— Խօսողին հայելին է խօսքն:

— Նուաղութիւն զբաղանայ, առաւելութիւն բանից:

— Յոյսն է երազ զարթուցելոյն:

— Յամբաքայլ է յաջողուած, շուտաքայլ է ձախողուած:

— Կանխիկ գնուած քացախն ապառիկ գնուած հրուշակէն լաւ է:

— Եթէ յաջողակ է բարեկամը, յաջող է դարձդ:

Պոլիս

Ի Տաճկերեհն

Ռ. Մ. ԳՐԱԿԱՆ

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ « ՀԱՒԱՏՔ » Ը

Ճոն Սթուարթ Միլ, Անգլիացի երեւելի իմաստասէրներէն մին, որ ունի երկու ընտիր ճառեր նկատմամբ Գօնթի և Դրականութեան, կը ներկայէ Դրականութեան դաւանանքը հետագայ մի քանի նախադասութիւններով: « Սոսկ բընեբեւոյթներու վրայ տեղեկութիւն ունինք և ոչ ուրիշ բաներու: Եւ մեր այս տեղեկութիւն չէ բացարձակ այլ յարաբերական: Չենք գիտեր ո եւ է իրողութեան մը իսկութիւնը, ոչ ալ անոր արտադրութեան իսկական եղանակը, այլ միայն այդ իրողութեան յարաբերութիւնը ուրիշ իրողութեանց հետ յաջորդութեան կամ նմանողութեան միջոցաւ: Այս յարաբերութիւններ են մշտատեւ, այսինքն միշտ միեւնոյն են միեւնոյն պայմաններու ներքեւ: Մշտատեւ նմանողութիւնները, որք կը կցեն բնեբեւոյթները միմեանց, եւ մշտատեւ յաջորդութիւնները, որք կը միացնեն զայնս իրր նախադաս եւ յետագաս, կը կոչուին իւրեանց օրէնքները: Նկատմամբ բնեբեւոյթներու, միմիայն իւրեանց օրէնքները գիտենք: Իւրեանց իսկական բնութիւնը եւ իւրեանց վերջնական պատճառները են Ան-ՇԱՆՈՐ ԱՆՃԱՆԱՁԵԼԻ առ մեզ»:

ՋՈՒՐԸ «ԹԵԹԵԻԱՑՆԵԼՈՒ» ՄԻՋՈՑԸ

Ենթակայ ըլլալով « ծանր» ջուր խմելու զԺբախտութեան, կը խորհէի կերպով մը ազատիլ այդ անպատեհութենէ երբ Անգլիական թերթի մը մէջ կարդացի հետագայ պարբերութիւնը: Կը փութամ զայն ներկայել Բիւրակնի այն ընթերցողաց որք ենթակայ են այդմ, յիշելով սակայն թէ զեռ պատեհութիւն ունեցած չեմ գործնական փորձ մը կատարելու: «Ձրոյ ծանրութիւնը յառաջ կուգայ կիրի ներկայութենէն, եւ կրնայ դարմանուիլ հետագայ եղանակաւ: Իւրաքանչիւր կալոն մը ջուրի համար, լուծէ կէս ունկի լուացուելու

սօտա փոքրիկ քանակութեամբ տաք ջուրի մէջ եւ շարժէ զայն ուժով: Լեցուր այս բաղադրութիւնը ծանր ջուրին մէջ եւ շարժէ զայն ազատօրէն մի քանի վայրկեաններ: Ձգէ ամբողջ ջուրը իրր քսան-չորս ժամ: Սօտան եւ կիրը պիտի ընկղմին յատակը եւ պիտի թողուն որ ջուրը թեթեւայ: Այդ թեթեւ ջուրը պարտի առնուիլ առանց դաշելու ամանին յատակը եղած կիրի եւ սօտայի բաղադրութեանը: Անգլիոյ մէջ արդէն սովորութիւն եղած է ջուրը թեթեւել մեծ քանակութեամբ եւ այս գործողութիւն կը լինի անհաւատալի աժան եղանակաւ: Գործաւորը մի օրը ժամ մը աշխատելով կրնայ 100,000 կալոն ջուր պատրաստել, եւ կ'ըսուի թէ իւրաքանչիւր 1000 կալոն ջուրի համար միայն տասը փարսյ ծախք կը լինի:

ՄՈՐՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մորուսաբանութիւնը նոր գիտութիւն մ' է որոյ խելամուտը կը հաստատեն մարդու մը նկարագիրը՝ քննելով նորա մօրուքը: Այսպէս խիտ մօրուքը, կ'ըսեն, խիստ բնաւորութեան մը յատկանիշն է: մօրուքի մազերը երբ հաստ են, յամուութեան նշան են, իսկ երբ նուրբ են՝ փափկութեան նշան: Գանգուր մօրուք ունեցողը կ'ըլլան վերացական անձեր, եւ պրկեալ մօրուք ունեցողը պաղարիւն: Բիւրակնի ընթերցողք թող չը ծիծաղին այս տողերու վրայ, վասնզի քիթ արանութեան եւ եղնգարանութեան եղբայրն է այս արհեստ:

ԻՅ ԿԵՐԹԱՆՔ ԹԷ ՅԱՌԱՋ

Այն անձեր որք կարգացած են Քօնթի, Տարվինի, Պըբլի և Հէրպէրթ-Սփէնսըրի գրութիւնները, համոզուած պարտին լինել թէ աշխարհի մէջ ընդհանուր օրէնք մ' է բարեշրջումը (evolution): Ոչ միայն գործարանաւոր մարմիններու մէջ տեսնուեցաւ այս յայտնի օրէնք, այլ նոյն իսկ մտաւորական եւ ընկերական, քաղաքական եւ վերացական աշխարհներու

մէջ, Կրօն, լեզու, գրականութիւն, արհեստներ — վերջապէս ամէն ինչ — կը հսկատակին հրութեամբ այս օրէնքի, որ Կարծես ստորագրելին է յաւիտենական զօրութեան (Energy)։ Եւ որովհետեւ այս բացարձակ օրէնք ունի իւր մասնակի բացառութիւններ որքէն կրնար վնասել ընդհանուր օրէնքին հաստատութեան, կը թուի թէ մենք եւս կը կազմենք մին այդ բացառութիւններէ։ Ժողովրդեան մը որպէս նաեւ ազգի մը, յառաջագիմութիւնը կը յայտնուի իւր վարչական, գրական, բարոյական եւ կրթական յառաջագիմութեամբ, նիւթական եւս իմիտսին առնելով։ Բայց երբ քննենք մեր դիրքը, պիտի համոզուինք դիւրաւ թէ մեր կացութիւն լիովին հեռի է յառաջգիմելէ։ Կրօնական տեսակէտով մեր գոյութեան առաջին տարիներու մէջ էինք լաւագոյն, որոյ մասին ոչ ոք կրնայ առարկել։ Նիւթապէս եւս այսօր Թուրքիոյ ամենէն աղքատ ժողովուրդը կը համարուինք իր աւամբ։ Իսկ գրականութեան մէջ, եթէ թողունք մի քանի անհատից գեղեցկահիւս եւ իմաստալից գրութիւնները, դեռ հեռի ենք ու եւ է բաժին ունենալէ։ Վարչական մասին եւս լիովին դժբաղդ ենք։ Մեր դպրոցները կը յետադիմեն փոխան յառաջագիմելու։ Ժողովրդային վարժարաններն սովորաբար անկարող ու սուցիչներու եւ անհմուտ հոգաբարձուներու ներքեւ կը տառապին եւ աշակերտներ չեն քաղեր բաղձացեալ օգուտն յաճախելէ այդ վայրեր։ Կը պակսի հիմնական դաստիարակութիւն մը, որոյ մասին կարժէ երկար գրել։ Ե՞՞Տ Կ'ԵՐԹԱՆԲ Թէ ՅԱՌԱՋ, Շէյքըլփիւրեան «Թու պի օր նօթ թու պի»ն է մեզ համար, որոյ պատասխանն է դժբաղտարար մեր խորագրին երկրորդ մասին խոստումը։

ՀՐԱՆԴ

ԱԼԻՃԱԿԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆ ԼՐԱԳՐԱՅ

Գերմանական նամակատան ձեռօք Գերմանիա մոնոլ լրագիրներուն թիւն է 1889 տարւոյն համար ամիս մը յառաջ

հրատարակուած ցանկին նայելով՝ 9468 որոնցմէ 6792 Գերմ. լեզուաւ, եւ 2676 օտար լեզուաւ։ Օտար լեզուաւ գրուած լրագիրներն են 1 հայերէն լեզուաւ, 1 պուլկարերէն, 2 իրուաթերէն, 17 չեխերէն, 191 տանիական լեզուաւ, 897 անգղիերէն, 4 Նիներէն, 727 գաղղիերէն, 12 յունարէն, 3 հրէարէն, 172 հունաւորերէն, 150 իտալերէն, 5 լիթուէրէն, 69 նորվեկերէն, 1 պարսկերէն, 100 լեհերէն, 8 բորգուկէզերէն, 2 ռումաներէն, 4 ռումաներէն, 58 ռուսերէն, 2 ռուսերէն, 140 շուէտերէն, 3 սերպերէն, 2 սլովաքերէն, 4 սլովեներէն, 49 սպաներէն, 2 աճկեարէն, 28 հունգարերէն, 6 ֆլաման եւ 6 հատ վենսերէն լեզուաւ։

ԱՇԽԱՐՀԱՐԱՆ ԶՈՒՅՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԹԻՒՐ

Վաճառականութեան ծառայող նաւերուն թիւը՝ 1886 ին սկիզբներն եղած հաշուով 11,455 կը համրուէր, որոնց տարողութեան չափն էր 7,599,400 տակուտ։ Ասոնց մէջէն Եւրոպայի Կիլիսիա 7921 չափեաւ՝ 6,481,000 տակառաջաւ տարողութեամբ, Ամերիկայի 2769 չափեաւ՝ 855,400 տակառաջաւ տարողութեամբ։ Ափրիկէի Եւրոպական գաղթականութեանց 21 չափեաւ՝ 2200 տակառաջաւ տարողութեամբ։ Ասիայի 259 չափեաւ՝ 120,000 տակառաջաւ տարողութեամբ։ Աւստրալիայի 465 չափեաւ՝ 159,900 տակառաջաւ տարողութեամբ։ Եթէ վերոյիշեալ թուերն տէրութեանց եւ երկրներու վրայ բաժնենք, հետեւեալ գումարն կ'ունենամք, Մեծն Բրիտանիա եւ Իրլանտա՝ Եւրոպական գաղթականութիւններովն ունի 4829 չափեաւ՝ 4,414,800 տակառաջաւ տարողութեամբ։ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգք ունին՝ 2287 չափեաւ՝ 675,700 տակառաջաւ տարողութեամբ։ Գաղղիա՝ 562 չափեաւ, Գերմանիա՝ 557 չափեաւ, Ռուսաստան՝ 257, Տանիմարքա՝ 191, Իտալիա՝ 164, Հոլանտա՝ 106, Աւստրիա՝ 97, Բելգիա՝ 53, Յունաստան եւ Ֆինլանտ՝ իւրաքանչիւրն 40, Վորթեմպուրգ՝ 28, Տաճկաստան՝ 14, Հունգարիա՝ 12, Ռումանիա եւ Մոնթենէգրոյ՝ երկուքը մէկտեղ՝ 3 չափեաւ։

(Հանդիս Ամստըրդամ)

Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն

ՌՈՒՏՈՒՑ ԻՇԽԱՆԻՆ ՄԱՀԸ

Այս անակնկալ աղետալի լուր առաջին անգամ վիեննայի մէջ տարածուեցաւ Յունուար 18/30 Կայսերական պաշտօնաթերթին միջոցաւ որ կը ծանուցանէր թէ, «Ռուտովֆ Իշխան ամսոյս (այսինքն Յունուար) 16/28 ին Պատէնի մօտ Մայէրլինկ գացած էր հետն ունենալով Քոպուրկի Ֆիլիպ Իշխան եւ Կոմս Եոզէֆ Հոյոս: Ամսոյս 29 ին ինքզինք անհանգիստ զգալով, իւր սենեակը կը քաշուէր, ծանուցանելով Կայսերական պալատան թէ չի կրնար մասնակցիլ Կայսերական հացկերոյթին: Հետեւեալ առաւօտ, Իշխանին որսի ընկերք հաւաքուելով, եւ զինք չը տեսնելով, մարդ զրկեցին լուր առնլու, եւ իմացան թէ յանկարծամահ եղած է:»

Այս ծանուցում հրատարակուելէն վերջ սկսաւ այլ ընդ այլոյ լուրեր տարածիլ վիեննայի մէջ Իշխանին մահուան պարագաներուն նկատմամբ եւ վերջապէս, պաշտօնական նոր ծանօթութիւն մը հաստատութիւն տուաւ թէ Ռուտովֆ Իշխան ընկալուելով սպաննած էր ինքզինք:

Թայմզի վիեննայի թղթակիցը իւր փետր. 1 թուակիր նամակաւն ըսած է թէ, «Ծանծաղամիտ պաշտօնեայք ումանք ուզեցին հաւտացնել ժողովրդին թէ Գահաժառանգը կաթուածահար եղած էր, եւ եղելութիւնն ուրիշ կերպ պատմող հեռագրերն արդիւնցին եւ լրագրերը գրաւեցին: Այս մարդիկ մոռցան թէ վիեննայի պատուաւոր բժիշք ումանք պարտէին վկայութիւն տալ, եւ թէ Մ. Թիսա, իբրեւ նախարարապետ Հունգարիոյ, իւր ստորագրութիւնը պէտք էր դնէր պետական տուժարաց մէջ արձանագրելի պաշտօնական յայտարարութեան մը:

«Գահաժառանգին մարմինը քննող բժիշկներն էին փոքիւնտրք վիտէր-հոֆէր, Աուսէնթալըր եւ Քունտրաթ, եւ մեծ պատիւ է այս գիտնականաց որ սուտ տեղեկագիր մը ստորագրել մերժե-

ցին: Յրեաներիկ Կայսեր հիւանդութեան առթիւ բժշկաց մէջ տիրած ողբալի վէճը գէթ սա բարի արդիւնքն ունեցաւ որ բժշկային դասուն մէջ կանոն հաստատեցաւ ո՛ր եւ է քաղաքական պատճառաւ ճշմարտութենէն չլեզիլ:

«Այս բժիշկներուն ըսուեցաւ թէ ապաքէն ամեն մահ յառաջ կուգայ սրտի կաթուածէ (Herzschlag), այսինքն սրտին մէջ արեան դադարումէն, եւ հետեւապէս սուտ խօսած չեն լինիր եթէ ստորագրեն անորոշ տեղեկագիր մը, յայտարարող թէ Իշխանը կաթուածէ մեռաւ: Բժիշկներն յայտարարեցին սակայն թէ կամ բնաւ տեղեկագիր պէտք չէ ըստորագրեն եւ կամ ճշմարտութիւնը պէտք է յայտնեն:

«Ասոր վրայ, Մ. Թիսա յայտարարեց թէ ինք պարտաւոր է ճշմարտութիւնը խօսելու մահաւ խորհրդարանին եւ մահաւ ազգին, եւ պնդեց որպէս զի ճշմարտութիւնն եւ եթէ հրատարակուի, Գալնոքի Կոմս ոյժ տուաւ առ Մ. Թիսա:

Այժմ որ կը խոստովանուի թէ Գահաժառանգն ինքնասպան եղած է, ամեն ոք տարբեր պատմութիւններ կընեն վերջին ամսոց մէջ Իշխանին վրայ երեւցած փոփոխութեանց նկատմամբ եւն. եւն.:

Իսկ ամենէն աւելի հաւանական համարուած պատմութիւնն որում պաշտօնական ակմբոց մէջ իսկ հաւատ կընծալուի, սա է թէ Իշխանն Մառի վէճքէրա անուն ութեւտասան ամեայ Օրիորդի մը հետ ի յարաբերութեան կը գըտնուէր եւ երկուքն նոյն օր գացեր էին ի Մէյէրլինկ, ուր տեղի ունեցաւ ահռելի դէպքն:

Օր. Մառի վէճքէրա եւս որ սոյն եղերական պարագայից մէջ մեռած է, ինքնասպանութեամբ թէ սպանմամբ, առանց ստուգիլ գիտցուած լինելու, կ'ըսուի թէ ազգականութիւն ունի Կ. Պոլսոյ հանրածանօթ Պալթաճի Յոյն ընտանիքին հետ:

Օրիորդը թաղուեցաւ Հայլիկէնքոյճի վանքն, ուր կը գտնուի իւր ընտանեաց

դամբարանը: Եւ Ռոտովֆ իշխան թաղուեցաւ ի վիէննա Քափուչինեան վանքին ստորերկրեայ դամբարանին մէջ:

Արհիդուքս Ռուտովֆ ծնած էր 1858 Օգոստ. 21 ին հետեւապէս նոր աւարտած էր 50 րդ. տարին: Միակ թագածառանգն էր Ֆրանձ Եօզէֆ կոյսեր: 1881 Մայիս 10 ին ամուսնացած էր Պէլ-ժիոյ թագաւորին դստեր՝ Սթէֆանի իշխանուհւոյն հետ: Ութ տարիէ հետէ ամուսնացեալ ըլլալով միայն մէկ աղջիկ զաւակ ունեցած է, Ելիզապէթ արհիդքսուհի անուանեալ այժմ վեցամեայ:

Այս սրտաճմլիկ դիպաց առթիւ Աւստրիոյ ժողովրդեան առ իւրեանց կայսր ցոյց տուած ցաւակցութեան եւ համակրական զգացմանց համար, կայսրն ի փոխարէն հետեւեալ սրտառուջ յայտարարութիւնն ուղղեց Աւստրիոյ նախարարապետ եւ ներքին գործոց նախարար կոմս Թաաֆֆէի միջոցաւ:

Առ ժողովուրդն իմ

«Ամենածանր հարուածն որ զարկաւ իմ հայրական սրտիս, անդարմանելի կորուստն իմ սիրեցեալ միակ որդւոյս, զիս, ընտանիքս եւ հաւատարիմ ժողովուրդս խորաժողովեց սգոյ մէջ:

«Յուզեալ եւ խռովեալ սրտով, գլուխս կը խոնարհեցնեմ Երկնային Նախախնամութեան անհասանելի վճռոյն առջեւ, և իմ ժողովրդեանս հետ կ'աղօթեմ Ամենակարողին ոյժ տալ ինձ՝ չթերանալու իբրեւ վեհապետ իմ պարտականութեանցս կատարման մէջ, այլ միշտ նոյն նպատակակէտն ունենալով իմ առջեւ, վստահարար շարունակելու ջանքերս, ապահովելու համար հանրային բարեկեցութիւնն եւ խաղաղութեան բարիքը:

«Այս դառն սգոյ մէջ մխիթարութիւն գտայ՝ տեսնելով իմ ժողովրդեանս սրտագին համակրանքն, եւ քաղաքէն ու գաւառներէն, մօտէն եւ հեռուէն ցաւակցութեան սրտաշարժ ապացոյցներն ընդունելով:

«Անկեղծ երախտագիտութեամբ կը տեսնեմ թէ փոխադարձ սիրոյ եւ հաւա-

տարմութեան կապն, որ զիս եւ իմ գերդաստանս կը միացնէ իմ Տէրութեանս համայն ժողովրդոց հետ, կամրանայ սոյն ծանր կորստեան պահուն, եւ հարկ կը զգամ իմ անուամբս եւ յոյժ սիրեցեալ ամուսնոյս՝ կայսրուհւոյն եւ թագուհւոյն եւ վշտացեալ հարսիս անուամբ շնորհակալութիւն յայտնել համակրանաց եւ ցաւակցութեան այս ամեն ցոյցերուն համար:

«Այս սրտազին շնորհակալիքս յայտնելով հաւատարիմ ժողովրդեանս հետ Աստուծոյ ողորմութիւնն եւ օգնութիւնը կը հայցեմ յօգուտ Հայրենեաց բարեկեցութեան մեր հաւաքական ջանքերուն համար:

Վիեննա, 5 Փետր. 1889

ՖՐԱՆՉ ԵՈՂՔՅ

Գաղիս. Երեսօրիսանաց ժողովն այս Երկուշաբթի օր 222 ի դէմ 268 քուէիւք ընդունեց գաւառակային քուէարկութիւնը վերահաստատող օրինական ծրագիրը զոր առաջարկած էր նախարարապետ Մ. Ֆլոքէ: Նախարարութիւնը կը խորհի Պուլանժէական հոսանքին առջեւ բացառիկ միջոցներով պատուար կանգնեցնել բայց դարձուածոց բնութենէն յայտնի կը տեսնուի որ յաւէտ հակառակ կողմին պիտի նպաստեն գործածուած այդ միջոցներ, ինչպէս որ եղաւ Յունուար 27 ի ընտրութեան ատեն:

— Միաց. Նահանգաց Մերակոյտի անդամք, նորընտիր Նախագահ Զօր. Հարիսընի հետ տեսակցելով, յայտարարած են թէ նոր նախագահին վարչութեան օրով ի Սամոա Միաց. Նահանգաց իրաւունքներն ազդուապէս պիտի պաշտպանուին: Հանրապետական վարչութիւնը մեծ զոհողութիւններ պիտի ընէ հզօր նաւատորմով մը օժտելու համար միացեալ Նահանգներն: Այս նպատակաւ 40 միլիոն տոլար (ութ միլիոն անգլ. ոսկի) ծախք պիտի լինի: 22 մարտանաւեր արդէն շինուելու վրայ են, եւ ուրիշ հինգ նորաձեւ մարտանաւեր եւս պիտի շինուին: Ամերիկեան հանրային կարծիքն հաստատօրոյշած է թոյլ չտալ որ Գերմանիա տիրէ Սամոայի:

Պաշխանք. Պուլկարական Սինոդին անդամոց եւ Պուլկար կառավարութեան միջեւ վերջերս գոյացած դժուարութիւնք ծանր երեւոյթ մը կառնուն: Սինոդին անդամք մօտերս Կ. Պոլսոյ էկզարքին բողոքած էին իշխանապետութեան գլուխը գտնուող անձանց դէմ, անոնց ընթացքը ամբարիշտ եւ յանդուգն ներկայացնելով, որովհետեւ եպիսկոպոսունք եւ Սինոդին պատկառելի անդամք գիշերայն բռնի արտաքսուեր էին մայրաքաղաքէն:

Սոֆիայի ոստիկանութիւնը այս օրերս շատ մը ձերբակալութիւններ կատարեց: Վաթսունի չափ անձինք բանտարկեցան: Որոց մեծ մասն են երեւելիք Պուլկար ժողովրդեան, Բանտարկելոց մէջ կան նախկին, նախարարներ, փաստաբաններ եւ վաճառականներ: Այս մարդոց յանձանքն այն է որ Սինոդին դէմ Պուլկար կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն նկատմամբ իրենք ալ բողոքագիր մը ղրկած են էկզարքին Ի Կ. Պոլիս:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ երէկ տեղի ունեցաւ կայսերազուն իշխանուհի Բարձր. Զէքլէյ Սուլթանի ամուսնութեան հանդէսը: Ն. Բարձրութիւն ամուսնացաւ կայս. Թիկնապահ դեր-հազարապետ Նուրէտտին պէյի հետ, որդի արքունեաց հրամանատար Օսման փաշայի: Իսկ յառաջիկայ երկուշաբթի տեղի պիտի ունենայ կայսերազուն իշխանուհեաց՝ Բարձր Սալիհա, Նազիմէ եւ Էսմա Սուլթաններու ամուսնութեան հանդէսը: Բարձր. Սալիհա Սուլթան պիտի ամուսնանայ կայս. Թիկնապահ դեր-հազարապետ Ահմէտ պէյի հետ, որդի Զինեորական Քննիչ Յանձնաժողովոյ դեր-նախագահ Իսմայիլ Հազգը փաշայի, Բարձր. Նազիմէ Սուլթան՝ կայս. Թիկնապահ հազարապետ Խալիտ պէյի հետ, որդի կայս. առաջ Թիկնապահ Տէրվիշ փաշայի եւ Բարձր. Էսմա Սուլթան՝ կայս. առաջին Թիկնապահ՝ Մէհմէտ փաշայի հետ:

— Այս երեքշաբթի օրը Պ. Քաուլա Հանրօգուտ շինութեանց նախարարին յանձնեց նամակ մը որով կը ծանուցանէ Ն. Վսեմութեան թէ Անատօլուի Օսմանեան երկաթուղեաց նորակազմ ընկերութեան բաժնեթուղթք, որոց անուանական արժէքը 45,000,000 Փրանքի կը հասնի, ամբողջովին գնուեր են Տէօջ Պանքին միջոցաւ. թէ այդ բաժնեթղթոց 100 ին 10 ը վճարուած է եւ ընկերութեան տրամադրութեան ներքեւ կը գտնուի: Պէտք է գիտնալ թէ այդ բաժնեթուղթք հանրային ստորագրութեամբ չեն գնուած, այլ միմիայն Տէօջ Պանքին եւ Գերմանիոյ մի քանի ուրիշ Պանքաներու եւ մասնաւոր դրամատանց կողմէ:

Պ. Քաուլա երեքշաբթի օրն Ելմասկան նախարարութեան վճարեց նաեւ, Քրէտի Լիօնէի վրայ փոխանակագրով մը, Հայտար փաշա-Նիկովիդիոյ գծին Անատօլուի երկաթուղեաց ընկերութեան յանձման համար որոշեալ գումարն: Այդ գումար թէեւ 6,000,000 Փրանք է, սակայն Պ. Կիւլինէի կողմէ անոր 1,500,000 Փրանքին վրայ դրուած արգելքին պատճառաւ, Պ. Քաուլա առ այժմ 4,500,000 Փրանքը միայն վճարեց: Սակայն, Թիճարէթի Առաջին դատարանն ինչ ինչ օրինական ձեւակերպութեանց անկատար մնալուն պատճառաւ մերժած լինելով յիշեալ Փրանսացի ձեռնարկուն՝ Պ. Կիւլինէի պահանջումն, վճարագրոյն ելնելէն վերջը այդ գումարին վրայ դրուած արգելքն առ ոչինչ գրուելով, Պ. Քաուլա պիտի կարենայ վճարել նաեւ 1,500,000 Փրանքը: — Կա Թիւրքի կ'ըսէ թէ Վեհ. Սուլթանը վաւերացուցեր է Անատօլուի երկաթուղեաց (Նիկովիդիա-Էնկիւրի) շինութեան եւ շահագործման ընկերութեան կանոնագիրը:

— Կայս. կառավարութեան եւ Պ. Պ. Ս. Ս. Սինֆէլտէրի միջեւ կեցած խնդիրն, որ ծագում առած է Հայտար-Փաշայի գծին յանձնմամբ, որ եւ է կարգադրութեան յանգած չէ տակաւին: Սինչեւ իսկ չգիտցուիր թէ հաշտարար կերպով պիտի կարգադրուի թէ դատարանաց պիտի դիմուի:

ԱԶԴԲ

Կիւրինէն գրուած նամակէ մը կիմա-
նանք թէ, տեղւոյն աղքայինք իրենց աշ-
խատասիրութեամբը Ոստայնանկութեան
արուեստին մէջ ըրած են այնպիսի յա-
ռաջադիմութիւն մը որով կարող եղած
են այժմ միջիլ նոյն իսկ Եւրոպիոյ հետ
իրենց ի վաճառ հանած հանդերձեղինաց
եւ այլ գործուածոց թէ գեղեցկութեան
եւ թէ դիմացկունութեան մասին:

Տեղւոյն Արապեան—Մինասեան ըն-
կերութիւնը շրջաբերականով մը լիովի
ծանօթութիւններ կուտայ նկատմամբ
Կիւրնոյ մէջ ցարդ գործուած այլեւայլ
տեսակ ապրանաց որոց թիւը 400 ի կը
հասնի ըսուած է:

Բացի հանդերձեղինաց կը շինուին նաև
ամեն տեսակ գոյներով եւ մեծու-
թեամբ սենեակի ընտիր փողոցներ, բար-
ձեր եւն. եւն. գեղեցիկ ծաղիկներով,
որք հետզհետէ կը գերազանցեն կ'ըսէ
շրջաբերականը:

Յիշեալ ընկերութիւնն ինքզինք «ԲԱ-
ՐԵԿԱՄ ՀԱՍՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ անուանած է,
իւր արտադրած հանդերձեղինաց եւ այլ
գործուածոց դիմացկունութեան պատ-
ճառաւ: Եթէ այսպէս է, էր չքաջալեր-
ուին այսպիսի ձեռնարկութիւնք որոց
կէտ նպատակին է, ծառայել հայրենեաց:
Այո՛, պէտք է որ Հայրենակիցք քաջա-
լեր կանգնին այսպիսեաց, ոչ միայն ի Հայ-
րենասիրութենէ շարժեալ, այլ ի սննդա-
ւիրութենէ եւս, զի այս վերջինն այս
ժամանակիս մէջ ամենակարեւոր բանն է
նկատելու համար:

Աւելի տեղեկութիւններ ստանալ եւ
մանաւանդ յանձնարարութիւններ ընել
ուզողք, պէտք է նամակաւ հաղորդակ-
ցին, ապրանաց Տնօրէն, Մ. Ս. Ս. Մի-
նասեան հասցէիւ ի Կիւրին:

ՔՆԱՐ ՍՐԲԱԶԱՆ

ՏԵՏՐ Ա.

Կը վահագնի 2 դահեկան Պայպըլ Հաւսի
գրասուեր. ի Կոստանդնուպոլիս:

ԵՐԵՔ ԼԵԶՈՒԵԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Անգղիերէն, Հայերէն (արդի) եւ Տանկե-
րէն (հայասառ.).

Յոյժ մաքուր տալագրութեամբ ի յոյս
ընծայուիլ սկսած է սոյն գործ, որ պի-
տի ունենայ բաղձացեալ յատկութիւն-
ներն, որպիսիք են, ճոխութիւն գործա-
ծելի բառից եւ ոճերու, ճշդութիւն նշա-
նակութեանց եւն.:

Գին բաժանորդագրութեան 35 դ. 4 կ.
յետ աւարտման գին 50:

Բաժանորդագրութեան համար գիմել
առ Մինաս Գ. Մինասեան Ամէրիկեան
խան Ֆինճանճըլար Էօզուշու. Կ. Պո-
լիս:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՄԵԾԻՆ Աղեփանդրի

Ի ՃԵՅՔԸՊ ԷՊՊՈՅԷ

Թարգմանեց

Յ. Հ. ՃԵՃԻԶԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՆՏԱՍԻԵԱՆ

(Արամեան)

1888

Սոյն յոյժ հետաքրքրական եւ հրա-
հանգիչ ընտիր թարգմանութիւնն զոր
արգէն հրատարակուած է մաս առ մաս
«Բիւրակ»նի մէջ, այժմ աւարտած լի-
նելով՝ բազում ընթերցասիրաց թախան-
ձանօքն եւ վերստին զգուշաւոր սրբա-
գրութեամբ եղած է առանձին գրքոյի
մը որ երեք հարիւրէն աւելի երեսներէ
կը բաղկանայ:

Գինն է 5 դահեկան:

Շատ գնողներու համար գոհացուցիչ
զեղչ կը լինի:

Կը գտնուի ամեն Հայ գրավաճառնե-
րու քով, եւ նաեւ ջրավաճառ Պօղոս եւ
Յակոբ աղաներու խանութներն, ի Պակ-
ճէ Դափու, Կամուրջի գլուխ:

Տէր եւ Խմբագիր

Հ. ՍԵՓԱՆ Խ. ԻԹԻԻՃԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Գ. ՊԱՆՏԱՍԻԵԱՆ

(ԱՐԱՄԵԱՆ)

Չազմագնթար Յակոբեան խան, Թիւ 13: